

Udskriftsdato: 14. december 2025

2021/1 BSF 71 (Gældende)

Forslag til folketingsbeslutning om at sikre den unikke danske bygningsarv

Ministerium: Folketinget

Forslag til folketingsbeslutning

om at sikre den unikke danske bygningsarv

Folketinget pålægger regeringen inden udgangen af 2022 at iværksætte en række tiltag med det formål at værne om den samlede unikke danske bygningsarv. Tiltagene skal sikre, at bevaringsværdige bygninger fremstår i en sådan stand, at de afspejler vores fælles danske kulturarv og det historiske miljø, de indgår i. Tiltagene kan være, men er ikke nødvendigvis begrænset til, følgende:

- Opdatering af planloven, således at den reflekterer den særlige status, bevaringsværdige huse og bymiljøer har for os.
- Tilførsel af 100 mio. kr. til en pulje til bevarelse af bevaringsværdige huse i kategori 1-4 igennem en fradragsordning svarende til ordningen for fredede huse.
- Nedsættelse af en arbejdsgruppe, der skal kortlægge værdien af og muligheden for bevarelse af de bevaringsværdige og fredede bygninger i hele Danmark.

Bemærkninger til forslaget

Den første danske bygningsfredningslov trådte i kraft den 12. marts 1918. Af bemærkningerne til lovforslaget om bygningsfredning fremgår følgende, der opsummerer beskyttelsens kerne:

»... Samfundsinteressen i Bevarelsen af saadanne fremragende Bygninger, gennem hvilke dansk Kultur og Historie gennem Aarhundreder afspejler sig, er saa betydelig, at den private Ejers Interesse til en vis Grad maa staa tilbage for den.« (Forslag til lov om Bygningsfredning. Rigsdagstidende 1916-17, tillæg A, spalte 3292).

Dette var udgangspunktet for den første lovgivning på området. Formålet var at beskytte landets aller-mest umistelige bygninger. Siden hen blev man bevidst om, at ikke kun de fredede bygninger, men også mange andre bygninger tilsammen tegner det samlede billede af Danmarks bygningsmæssige kulturarv.

Den fredede bygningsmasse tæller blot ca. 9.000 bygninger fordelt på 3.500 ejendomme, hvorimod den bevaringsværdige bygningsmasse tæller ca. 350.000 bygninger. Af disse befinder ca. 125.000 sig i kategori 1-4 ud af 9 mulige (Slots- og Kulturstyrelsens database »Fredede og bevaringsværdige bygninger«, www.kulturarv.dk/fbb/index.htm, og »Find dit hus«, Slots- og Kulturstyrelsens hjemmeside, www.slks.dk).

For lavt statsligt bidrag til fredede bygninger

De fredede bygninger er vores bygningskulturelle juveler. Vi kender alle sammen en lang række af dem. De tæller alt fra ydmyge bindingsværksbygninger fra det 17.-18. århundrede og Arne Jacobsens modernistiske bygninger fra det 20. århundrede til spektakulære bygninger som f.eks. Amalienborg. Næsten halvdelen af alle fredede bygninger ligger i Region Hovedstaden. De øvrige ligger i resten af landet, hvoraf godt 300 er nødlidende og i forfald. De fredede bygninger er reguleret i bygningsfredningsloven (lovbekendtgørelse nr. 219 af 6. marts 2018), som administreres fra centralt hold af Slots- og Kulturstyrelsen.

De fredede bygninger i Storkøbenhavn og nord for København er begunstiget af høje ejendomspriser, ejernes høje indkomster og høje grundskyldsfritagelser, hvilket betyder, at bygningerne over en bred kam er i god stand.

De fredede bygninger i resten af landet er desværre generelt præget af ejernes lave indkomster, lave ejendomspriser og stort set ingen grundskyldsfritagelse. Dertil kommer, at statens bidrag til de fredede bygninger stort set er uændret de sidste 40 år. Det fradrag for vedligeholdelsesudgifter, ejerne kan anvende, er faldet til ca. 25 pct. fra ca. 60 pct. og er de senere år overgået til at være et ligningsmæssigt fradrag, hvilket betyder, at folk uden løn- eller pensionsindtægter ikke kan anvende fradraget. Samfundets bidrag til vores fælles umistelige kulturarv har aldrig været ringere end i disse år.

Bevaringsværdige bygninger er truet

De bevaringsværdige bygninger tegner et varieret billede af den danske bygningskultur og tæller bl.a. præsteboliger, stationer, vandmøller og møller, embedsboliger, gamle politistationer, rådhus, vandtårne, posthuse, fyrtårne, forsamlingshuse, retsbygninger og villaer. Det er blandt disse bygninger, vi færdes i dagligdagen. Det er disse bygninger, som skaber vores smukke og hyggelige bymiljøer, og som tiltrækker turister og tilflyttere og fastholder de borgere, der bor der i forvejen.

Forslagsstillerne mener, at de bevaringsværdige bygninger desværre generelt får alt for ringe opmærksomhed. Mange steder i landet er de i en ringe forfatning og derfor truet. Ofte er bevaringsværdige bygninger også truet, fordi de ikke er beskyttet af loven, og fordi uvidende ejere ødelægger bevaringsværdierne ved ombygninger. De bevaringsværdige bygninger er underlagt planlovens bestemmelser (lovbekendtgørelse nr. 1157 af 1. juli 2020), som administreres af den enkelte kommune. Planloven er ikke konstrueret til at detailregulere bevaringsværdige bygninger, som er kommunernes ansvar, men lokalplanredskabet er for svagt til at yde en ordentlig beskyttelse af disse bygninger og bymiljøer. Derudover

skal de enkelte kommuner selv finde midlerne til både udpegning af bygningerne og udarbejdelse af lokalplaner. De færreste kommuner har efter forslagsstillernes opfattelse tilstrækkelige faglige kompetencer i deres embedsværk, og kommunalbestyrelserne har heller ikke politisk mod eller vilje til at håndhæve de krav, som eventuelle lokalplaner foreskriver til bevaringen af bygningerne. Kommunalbestyrelsernes manglende mod til at sige nej til dygtige erhvervsfolks løfter om nybyggeri, fremgang og vækst i kommunen er heller ikke fremmede for bevaring af de bevaringsværdige bygninger og bymiljøer og giver anledning til mange dispensationer fra nogle i forvejen svage lokalplaner.

Behov for opprioritering af vores bygningsarv

Hvis vi vil bevare vores fysiske og unikke kulturarv – og det vil Dansk Folkeparti – er vi nødt til at prioritere den på en bedre måde end hidtil. Gør vi ikke det, ser vores land helt anderledes og meget værre ud om 100 år.

Frem til omkring 1950 byggede man generelt i høj kvalitet med gedigne materialer. Siden da har en ny tilgang til valg af materialer og byggemetoder forårsaget et byggeri, som generelt ikke bliver værdigt til at bevare. Først og fremmest patinerer materialerne ikke på en måde, som appellerer til mennesker, og det tiltrækker derfor hverken nye borgere eller turister. Æstetikken i de gamle købstæder forsvinder og vil blive erstattet af nedrivningsegnete typehuse.

Særlig i disse tider, hvor CO₂-problematikken optager os alle, forstår forslagsstillerne slet ikke, hvorfor huse, som allerede er bygget og derfor forsigtigt kunne isoleres indvendigt, ikke blot renoveres, så man undgår det store CO₂-aftryk fra nybyggeri. Alene CO₂-aftrykket fra bortskaffelse af nedrivningsmaterialer fra de nedrevne huse er væsentligt.

I dag har staten nedprioriteret de bevaringsværdige bygninger. Den af staten bevilgede landsbyfornyelsespulje på ca. 265 mio. kr. kan kun søges af 56 kommuner, og kun en lille del af de midler, der stilles til rådighed gennem puljen, disponeres til de bevaringsværdige bygninger (»Landsbyfornyelse«, Bolig- og Planstyrelsens hjemmeside, www.trafikstyrelsen.dk). Tidligere blev der sendt store beløb af byfornyelsesmidlerne ud til kommunerne, så de kunne oprette bygningsforbedringsudvalg, hvor ejere, kommune og stat i fællesskab bidrog til istandsættelse af bygningerne.

Nedprioriteringen betyder eksempelvis, at vores fine gamle præstegårde forsvinder. Det gør de, fordi de kortsigtede økonomiske argumenter tager over. Pludselig tæller hverken kulturarv eller klimabelastning ved opførelse af nyt. Ingen taler om, hvor stor betydning en fin gammel præstegård har for det kulturmiljø, den er en del af, og få forstår værdien heraf i turismeindtægter og skattebidrag fra de borgere, der enten bliver eller flytter til området.

Forslag til konkrete tiltag til sikring af unikke bevaringsværdige bygninger

Forslagsstillerne foreslår en opdatering af planloven, så den reflekterer den særlige status, bevaringsværdige huse og bymiljøer har for os, ligesom det skal være sværere at undsige sig ansvaret for vores unikke bygningsarv.

En ny lovgivning er dog ikke nok. De historiske bykerner bør dokumenteres ved hjælp af eksempelvis tre-d-scanninger, ligesom der skal findes penge på statsligt niveau, eventuelt inden for byfornyelsesmidlerne.

Forslagsstillerne mener ligeledes, at der omgående bør indføres samme fradragsordning for bevaringsværdige huse i kategori 1-4 som den ordning, der allerede eksisterer, og som har fungeret i årtier for fredede huse. 100 mio. kr. tilføres puljen til bevarelse af vores unikke danske bygningsarv, så kommunerne, hvor ansøgerne bor, ikke rammes på skattegrundlaget. De 56 ansøgningsberettigede kommuner er de samme, som kan søge landsbypuljemidler. Ubrugte midler overføres til næste år, og finansieringen skal anvises fra bevillingen til Statens Kunstfond.

Skattefradraget for istandsættelsesudgifter skal være i den personlige indkomst, så også eksempelvis

formuende pensionister kan benytte det. Fradraget kan kun benyttes til istandsættelse af klimaskærmen og energirenovering af bygningen og må ikke kunne benyttes til bygningsmæssige ændringer, som svækker bevaringsværdien. Det betyder ikke, at der ikke kan foretages tilføjelser til bygningen, men det forudsætter, at det samlede arkitektoniske udtryk forbliver intakt. Med udtrykket istandsættelse skelnes ikke mellem vedligeholdelse og modernisering.

Øremærkningen til en fradragsordning til istandsættelse af de vigtigste bevaringsværdige bygninger (kategori 1-4) vil give incitament til at forskønne og sikre bygningerne, inden det er for sent, på en allerede velkendt og velegnet måde. Det vil tiltrække nye ressourcestærke borgere og skabe vækst, og kommunerne står ikke med alle udgifterne selv.

Der foreslås desuden, at der nedsættes en arbejdsgruppe til at kortlægge værdien af og mulighederne for bevarelse af vores bevaringsværdige og fredede bygninger i hele Danmark.

Forslagsstillerne finder dette beslutningsforslag relevant og vigtigt, da vi ved tabet af vores unikke danske bygningsarv risikerer at miste en uvurderlig del af dansk historie og dermed en uvurderlig del af os selv.

Vi er nødt til at handle nu, inden det er for sent.

Skriftlig fremsættelse

Morten Messerschmidt (DF):

Som ordfører for forslagsstillerne tillader jeg mig herved at fremsætte:

Forslag til folketingsbeslutning om at sikre den unikke danske bygningsarv.

(Beslutningsforslag nr. B 71)

Jeg henviser i øvrigt til de bemærkninger, der ledsager forslaget, og anbefaler det til Tingets velvillige behandling.